

JUHÁSZ FERENC

Árnyjáték

Illyés Gyula pecsétviasz-színű sírkövén

Szívében három béres ül.
Szívében bérestemető.
És ülnek az öreg béresek,
mint három zöldmohaszőrös cövek,
ülnek az árokpart füvén,
ülnek a gaz-dunyhán szótlanúl,
mint három sziklára-ragadt szirén,
lila gaz-virágok szik-szívén
és kezük nagy, mint egy kő-sziget
és lábuk nagy, mint egy kőbozont sziget
és mezítláb a béresek,
hisz mezítláb az öregek,
nagy horgos nagykörmű lábujjak közül
nagykörmű kőhorog-ujjakkal
sarat, ganéjt, fekete kosz-hernyókat,
tehénszar-sülttojásból lábujjaik közé sült
barna lótetűket kotornak
s azok a mutatóujjakon,
mint nyirkos gombák virrasztanak.
Ülnek az öreg béresek,
a bajszosak, a kopaszak,
a csendesek, a ravaszak,
s a gaz-dombra,
mint egy zöld koporsóra,
mint szitarács ragadt sellő-szitakötő szárnyuk:
fekete szirén-utánzat árnyuk.
Ül a három öreg, a szőrösfülű süket:
s bicskával faragja a vastag zöld lábkörmöket, kéz
[körmöket.

Ó, gazos bérestemetők,
gaz-kusza sírdomb-háztetők,
mint tengerbe-fulladt faluk,
csak tetejük van, nincs oldaluk.
Mint óceán-hörgésbe süllyedt vitorláshajó-had,
düledező árbóc hal-hátuszony-csapat,
algával benőtt zöldnyál-magány-csokor,
csontváz-üveg, újhalott rózsalilazöld hullá-szigor.
S a napfény-márvány tengervízben,
mint fehér vándorliliomok a világ-mélye tűzben
halrajok rebbennek, örvénylenek, lobognak,
mint viharszélben a düllöngélő falomb,
csíkos, párducpettyes, tányérajkú, bohóc-selyemruhas
halak a csöndben, mint a halotti színes látomás.

És forr a halott, mint mosóvízbe dobott lúgkő
forr a kristályrög, bugyborog, füstöl, szinte lángol
és pezseg a halott, mint a szódavíz!

Szívembe könny-kút nő,
ibolyás szakadék, szívemben epe-íz.
Ki ment meg engem a haláltól?

Epe-íz!
Nem eper-íz!

Ó, herceghalmi béresek!
hogyan dolgoztam én köztetek!
Ástam a cukorrépát,
mint óriás fehér szívet
gyökér-bajszú, fehér cukor-szív sár-téglát
fűzőtlen fekete magasszárú cipőben
guggolva a végtelen földön, kotorva a földben,
kesztyűtlenül akár a béresek,
ástam a marharépát, a sárból szívűvé nőt véreset,
könyékig sárban túrva,
nyögve és köddé lazulva.
Ástam, kalapáltam korhadat,
féreg-szivacsos, barna kráter-lukas föld-belseje fogat,
rothadt, penészhabos, bajszos, szempillás halottat

tömegsírban állva,
kamasz-bűn pokollá mállva.
Vájtam körömmel, foggal:
a fényborda-csillagokkal
Csontváz-éj Mindenséget,
legyőzve, ami éget.
S ha ajándékot kaptam:
savanyú zöld almába haraptam.

Ó, herceghalmi béresek
hányszor ültem ott köztetek
az őszi köd-szívű gyászban
foltozott kiskabátban!
Mikor a kétbivalyos óriás deszkakoporsó-szekéren
vittük a cukorrépát a vasútállomásra
a marhavagon vörös dobozhasába.
És dideregtem és vacogtam,
mint a megszűnés a habzó, tajték-láz halottban,
kezem lila volt, mint az indigópapír,
kék, mint a nefelejcs, amit kiizzad a sír.
S hullámozott lassan, mint hullámozó tóvízen
az olajos, szurkos fekete bárka
a bivalyok ősféje, szakállas alsó-ajak-pereme,
szőrsüveges óriás-füle,
a titáni szarvakon a köd-hömpölygés csipke-hengere,
a bivalyok érgyökér-kosaras hatalmas hasa,
hegynehéz fara, nyaka, háta kövéren,
mint egy éjszakával leöntött hársfa,
mint egy szurok-sírba süllyedő hárfa.
S éreztem: őrzöng a vérem,
ahogy hömpölyög a két fekete állat kövéren.
S úgy ültünk faggyá deresedve
a múltat temetve, az időt könnyel bevetve,
várva a testi jóra
egymásra hullva, mint hó a hóra.
S a lila gombahúsgyűrű bivaly-orrlikakból
folyt a takony, mint vödörből a barna asztalosenyv,
mint a halál-hab, halott-nyál a koporsóból
s a vastag bivalyfarok lengve arcomra kent
a húgyos farokvég-vasecsettél,

s barna szemhólyaguk körül vérgyűrű
naplemente, nyershús-sűrű
vérfarika, együtt a tűz az esttel.

S lesz-e új virradásom,
mint újszülöttnék, hogy lásson
szemgolyója a részre,
az együttes-egészre?

Nyár van.
Állok sírodnál, sírköved előtt.
Én még a talajon, megkövülve a gondban.
Téged már bezabált a föld,
mint égitestbe temetett ősmadár
újszülött gyíkot, plankton-szájöböl-kortyot a bálna.
Te meg a lángtalan pokolban.
A férfi nem sír, pedig zokogva kiabálna.

Márvány-sírköved, mint az alvadtvér-pecsétviasz.
Aki lent van az a föntivel nem ugyanaz.
Fény van, nap süt, biborkő sírlapodon
árnyjátékot játszom,
mint gyerekkoromban az istálló-márványjászlon:
az alvadtvér-állatmázsa mérleglapon,
a lánc-négyszög hintás mérő-dobon
kézuji-árnyam, mint a téli faágak,
a lombtalan csöndek, a varázs-vak
árny-lécek nevedre szállnak,
nevedre ragadnak.
Mert rálőttem árny-ujjaimat a piros márványkalapra,
a neveddel aranyhímzett síklapra,
mint gyerekkoromban a fehérre-meszelt házfalra.
Széttárt kezem árnyvályú ízelt árny-hernyóujjai
a tavaszi napsütésben:
mint ágaskodó gyíkok, fekete gyíkok a fényben
táncoltak,
nem tudtak
őszii falevélként a földre hullani.
Fénybe-tárt, aranyba fénymártott
nyitott kezem ujjaival árny-botot, sír-árkot,

*háromszög-lovat, árny-legyezőt, árny-háztetőt,
árny-kakast, árnyrács lécz-levegőt,
árny-keresztfát hullatva, ragasztva
tehénsó-téglalila sírkövedre:
évszámaidra és nevedre.*

*Benned már megállt a szív-óra.
S feküsztek egymásba rohadva,
csontvázaitokkal egymásba ragadva,
mindörökké magatokra hagyva, összekavarodva,
egymásra levelesen tapadva, gabalyodva,
mint a hagyma:
te és te-hited Flóra.
És már nem vártok se rosszra, se jóra!*

Babona-gyász, hó, fegyvertelen

*Aki ismer
nem ismer engem.
Aki nem ismer,
mintha hóban
részegen heverne,
mint apám
az ifjúságkor téli éjszakán
részegen a szekérről leesve,
a hóban heverve,
a legyező-fujatósapkásan
szétnyílt gyöngyházgombos harmonikát
a hókupac fagyba keverve,
mint szalmába egy kis, újszülött bikát
a megszületés-kiújulásban.
S a harmonika, mint oltottmészbe
nyomott kristálykocka-kristálytüske csikóhal,
kristálytű-koronás halcsikó, s mintha nézne,*

*mint egy keresztcsík kőszelvényével szétnyílt háttal
fekvő döglött tatu, kőfehér-fekete övesállat,
mint páncélrücsők-kovakő fogsoros, csőrös krokodil,
mint egy hóba-lőtt tollas-farkú összetört nyíl.
S a legény félig agyonverve
fekszik a fehér koporsóban.
A havat véres fogakkal harapva,
a havat véres körmökkel kaparva
véres orrlíkokkal könnyező kürtöket,
forró lihegés-fürtöket,
izzadó üresség-csőveket,
fölforrt levegő-beleket
szuszogva, fújva a hóba.
A kocsilőccsel megvert
zene-embert
a bál fektette fehér koporsóba.
S hiába csipog az istentelen részeg,
mint egy fiókás sárgacsőr-trombitabőr madárfészek:
„Nappal itt benn,
éjjel ott fenn
világít az Isten.”
A vers az én kegyelmem,
a vers az én fegyelmem!
Kezemben nincs fegyver.
Élek.
Nem félek.
Hogyha félsz ez is ver, az is ver.
A lélek
a húsból épített test bíbor belső derengése.
Akár a kozmoszbeli tűzörvénylés béke.
Mert nő a megértés-derengés, nő a teremtés-hit
az Univerzum bő táguulás-ének,
ha önmagadból szülni akarsz valamit!*

Spinoza hajnala

Már nem futhatok sehova.
Se a mélységbe, se haza.
Otthon csak a temető van.
A cifra kő-márvány emlék-csata,
a gyászra-ültetett virág-gondola,
sárga szirmokból dunyha, lepedő,
akácfa, nyárfa, ecetfa, az égen golya-legelő.
Se ház, se szőlő, se kukoricaföld,
se krumpli, aminek csokra smaragd:
amit a barna krumpli-here húsból kilőtt,
ő meg ott rohad élő halottan a föld alatt,
mert csak jövője van és nincs panasza.
Csak teszi dolgát ikrásan, izzó jégcukrosan.
Nézi egymást a két idő:
az elmúlt és az eljövő,
a magány és a szörnyeteg,
a sárkány-kevély páncél-beteg,
az elpárolgó, ahogy lángolva zörög,
a fénypihegolyó termés-örök,
mint a virrasztó sorsot a virrasztó,
véres ujjhegyeivel csiszolt-tűz láng-osztó
Baruch de Spinoza:
a Világtudat-Egység Gondolat-Rózsa.
Hol vagy ifjúság, mámor, vadgalamb,
világító szív, temetve a Lét-gömb szigorába,
mint a szentjánosbogár kitin lemez-öv potroh-hasába
a zöldparázs szerelem-lámpa,
hol vagy szörny-képzelet, lét-szíve tág
páracsőnd, köd-magány, látomás-ifjúság,
a ködös hajnali, hónapig-érő hógázolásban,
a ködkastélyban vánszorgó büntelen gyászban,
a fehérpuha égi-pihe hó fölötti harang:
a hívás-hang, lázadás-hang, tűzözön-hang,
ami beleragadt a csillagok alatti láva-lángba.

A föld
és nem csak ami föld
nézi az időt.
Nézem én is,
meg a remény is.
És jön a bűn-éjből a bevakolt-szemű világító angyal
szitaszárnyú csönddel, földig lógó aranyhajjal,
sziszegő lángolás-jajjal,
aki habarcs-szemüveges arccal a Földgolyóra néz,
és függ az űrben,
a sűrű-tág csönd-tűzben, lét-öregben,
mint összárkány-könnycsepp-nehéz
szikrásan fölbolydult vadméh-raj,
fátyolcsönd örvény-zsongás zsvajjal,
mint fölfújt női rozsdaszínű selyemharisnyaként
levegőben tekeregve lobogó selyemikra-kürt darázs-raj
a gyíkszívű ködláz-hajnal.
És kék,
mint a szitakötő gyöngyökből fűzött,
piciny zománclemezekkel egymásra tűzött
szív-védő mellkas-edénye,
inge, mellénye
a pirkadó Mindenség-Szitakötő Ég.

Jegyzet a hideg holdfényre írva

Földrengés, ózonluk, éhhalál,
az elmúlás így is megtalál,
a bolygótestben a sziklalemezek
összecsúsznak és szét-merengenek,
óceánmélyi vulkán-kitörés:
néma hörgésből vízpúp-düllledés,
titáni víz-emplők dörgése, hömpölygése,
a beszívódás-kilökődés óceán-könyöklése,
üveg-felhőkarcoló kagylóhéjai,
tolongó hab-hattyúk sikoly-tornyai,

az óceán hamu-sáralja vulkánkúpjai
kirobbannak, lávát kavarnak, a vizet megváltani,
s a széttárt-ujjú gőzkesztyűs tűzkezek
fölfele forrva égnak, ragyognak, buborékolva függenek,
akár a tűzliliomok, bugyogva kigyúrt csigaszemek,
akár a tűzpára kőerdő amit a mélyvízből fölnövesztenek,
s mint Krisztus vérkő-ajkú sebei, könnyei
lobogva vízzé vérzenek, a liliom-erdő szirmai, kelyhei
és forr a víz, erjed, csipkésen tenyészve dagad,
akár halandó emberestünkben a rákos daganat,
mert kifakadtak mind, akár a szívből az átok,
akár a végső áldozat, akár a gennyes pattanások,
árvíz, tornádó, hullaház-tömegfulladás,
gleccser-olvadás, földrész-rothadás,
mint a rákos nők vér-sár méhrothadása
a víz-üres tengerfenéken halál-takony kása:
bálnák, cápák, halcsikók, dög-delfinek,
gigászi víz-szivarok, összegyúrt medúza-takonyhegyek,
láb-bajszú szépiák, fölforrt sündisznóhalak,
piros haltrombiták, kékfehér pikkelybőr-kardok izzanak,
uszonyos, pettyes, zebracsíkos, világító rózsafejű mélyszívek,
rózsa-szájú és palacsinta-ajkú szárnyas hal-legyek
a tengergödör száradó sarában, algás, hínáros szennyében,
a pocsolyasík, ganéj domb-tevék szemhéján, szájjüregében,
a zöld tenger-szar halmaz-hatályán bádoggá derengenek,
ez a fordított Mennyország, a döghússá züllött Éden
és gyermektetemek, és asszonytetemek a kiáradt víz szívében,
a gigász nagy tengervíz-fülek taréj-torlaszán lebegve,
őrült lomb-lobogásában a víz-fülkagylókba göndörödve,
akár a szelvénypatkó csöpp rózsaszín embriók halállá pöndörödve,
hisz már szétbomolva, mint a paróka szálasan nyögve,
s az óceán óriás terhes asszonyhassá dagadva fél,
s a föld megreped, kettéválik akár az ércsontváz őszi falevél
és romok, tetők, férfihullák, a víz gyöngyvirágai: koponyák,
fölszínre okádott temetők, ronggyá gyúrt kóchalmaz őszi fák.
Holdfény-hüvös éj, minket háború, bosszú, terror, gyűlölet,
hazugság, pénz-mohó rettenet pusztulás-kor fenyeget:
végiszonyat feszül a mindenség-szemgolyó takonyhúsában,
a bűn virágzik és sötétlik az elmúlás-pupillában,
pokol-fertőzet a világban,
akár a Sátán mosolyában.